

WYZWANIA BEZPIECZEŃSTWA MIĘDZYNARODOWEGO

WYZWANIA BEZPIECZEŃSTWA MIĘDZYNARODOWEGO

**KSIĘGA PAMIĄTKOWA
KU CZCI JERZEGO ŚWIECY**

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
w Lublinie

Katedra Pedagogiki Katolickiej

WYZWANIA BEZPIECZEŃSTWA MIĘDZYNARODOWEGO

**KSIĘGA PAMIĄTKOWA
KU CZCI JERZEGO ŚWIECY**

Pod redakcją:
Olgi Wasiuty
Przemysława Mazura

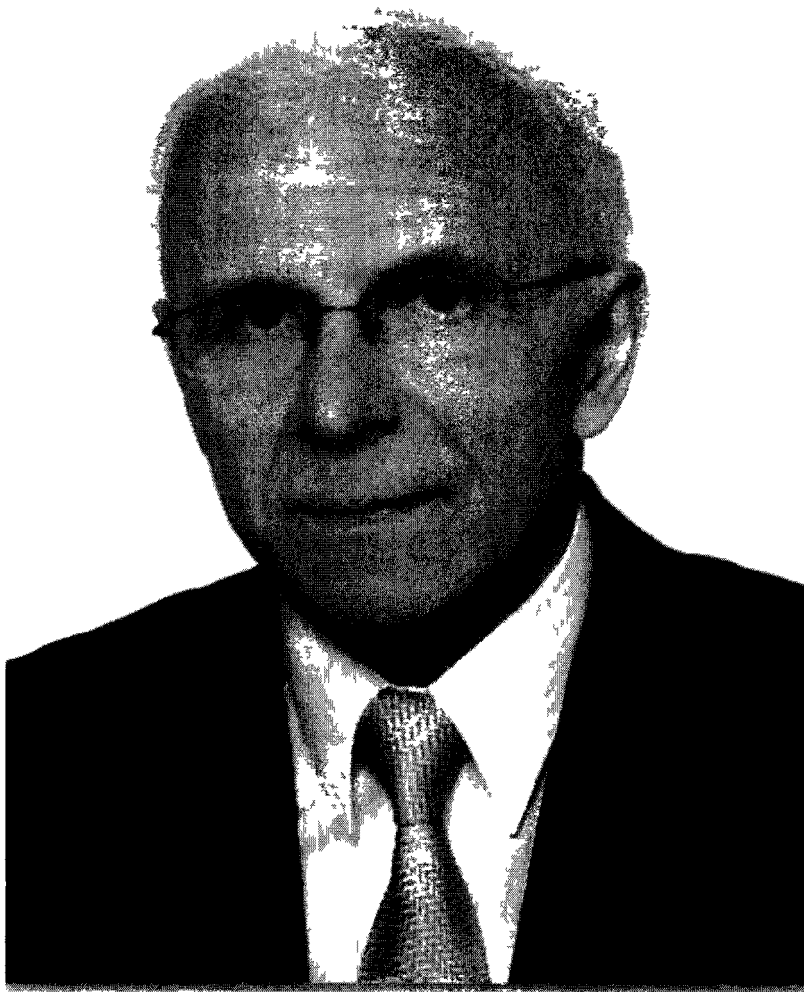
Stalowa Wola 2017

Recenzenci
dr hab. Adam Hołub
prof. dr hab. Wasyl Kostycki

ISBN 978-83-63835-71-2

Publikacja finansowana przez Uniwersytet Pedagogiczny
im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Drukarnia: Eikon Plus, 31-302 Kraków, ul. Wybickiego 46
Tel. 12/636-27-13; fax: 832-77-87
eikonplus@eikon.net.pl; www.eikon.net.pl

➤
dr hab. Jerzy Świeca, prof. UP

Україно-російський конфлікт як приклад «гібридної війни» в сучасному світі

Революція гідності, яка відбулася в Україні у 2014 році, згуртувала українське суспільство, значно підвищила патріотизм українців, але і висвітлила суттєві недоліки національної безпеки країни, її вразливість як перед зовнішніми так і перед внутрішніми загрозами.

Одним із самих визначних здобутків цієї революції став обраний українським народом курс на європейську інтеграцію, адже представники саме проєвропейських сил здобули цілковиту підтримку виборців на президентських, парламентських і місцевих виборах. Спираючись на мандат народної довіри, Верховна Рада ухвалила Закон України «Про внесення змін до деяких законів України»¹, у якому на законодавчому рівні національним інтересом однозначно визначено інтеграцію України в європейський політичний, економічний, правовий простір, а також євроатлантичний безпековий простір².

Одним з найважливіших кроків на шляху євроінтеграції стало схвалення Радою національної безпеки і оборони України та введення в дію Указом Президента України нових Стратегії національної безпеки України³ та Воєнної доктрини України⁴.

¹ Про внесення змін до деяких законів України щодо відмови України від здійснення політики поза блоковості. Закон України, № 35-19 від 23 грудня 2014 р. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/35-19>. (dostep 23.10.2016)

² Про основи національної безпеки України. Закон України, № 964-15 від 7 серпня 2015 р., <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (dostep 23.10.2016)

³ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України". Указ Президента України, <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (dostep 23.10.2016)

Зазначені документи містять положення, реалізація яких потребує активнішого вивчення досвіду розвинених європейських країн щодо функціонування аналогічних структур у країнах НАТО. Зокрема, однією з основних цілей Стратегії національної безпеки України визначене формування умов для вступу в НАТО; відповідно, одним з напрямів реформування Збройних Сил України є забезпечення максимальної взаємосумісності Збройних Сил України зі збройними силами держав - членів НАТО через запровадження стандартів Північноатлантичного альянсу⁴. Водночас Воєнна доктрина України з-поміж інших завдань воєнної політики держави на найближчий час і в середньостроковій перспективі визначає реформування Збройних Сил України для досягнення оперативної і технічної сумісності зі збройними силами держав - членів НАТО, що є важливою умовою відновлення державного суверенітету й територіальної цілісності України. При цьому сумісності Збройних Сил України з відповідними силами держав - членів НАТО необхідно досягти до 2020 р.⁶

Крім того, поставлено завдання вже в короткостроковій перспективі запровадити нові методи керівництва обороною, які ґрунтуються на стандартах НАТО й ураховують досвід збройного конфлікту в східних регіонах України⁷.

Слід зазначити, що запровадження стандартів НАТО доцільно розглядати і як упровадження кращих практик

⁴ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року "Про нову редакцію Воєнної доктрини України". Указ Президента України, <http://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443>, (dostęp 23.10.2016)

⁵ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України". Указ Президента України, <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>(dostęp 23.10.2016)

⁶ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року "Про нову редакцію Воєнної доктрини України". Указ Президента України, <http://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443>, (dostęp 23.10.2016)

⁷ Ibidem.

управління обороною держави, оскільки стандарти НАТО у сфері управління перевірені історією, практикою і можуть вважатися взірцем у сучасному світі. Актуальність упровадження нових підходів у процес завчасного планування застосування Збройних Сил України зумовлена й неготовністю України на початку 2014 року до протидії новим формам і способам ведення конфліктів, які застосовувала Російська Федерація у Криму і в окремих районах Донецької та Луганської областей. Основною причиною неготовності стала насамперед низька якість прогнозування характеру можливих конфліктів, до яких Україна може бути втягнута, а через це – відсутність дієвих планів протидії агресору, застосування сил оборони загалом і Збройних Сил України зокрема в «гібридній війні».

Раніше, ще за часів «холодної війни» й НАТО, й Організація Варшавського договору мали детально розроблені та повністю готові до негайного виконання плани оборони, визначені війська (сили) потрібного ступеня готовності, розгорнуту систему командування й управління. В Україні ж, за часи незалежності відбулося значне скорочення чисельності Збройних Сил, підрив їх боєготовності.

Аналіз стану, характерних особливостей та перспектив політичного режиму Російської Федерації дозволяє зробити прогнозні оцінки можливих сценаріїв розвитку подій на євроатлантичному просторі безпеки та запропонувати адекватну стратегію позиціонування України в сучасних геополітичних реаліях. Проаналізувавши перебіг подій, які відбувалися після розпаду Радянського Союзу, можна визначити передумови агресії Російської Федерації.

Відправною точкою процесу руйнації геополітичного статус-кво, що склався після завершення холодної війни, стала заява президента Російської Федерації В. Путіна в 2000 році, щорозпад СРСР є найбільшою геополітичною катастрофою XX століття.

В основі стратегії президента В. Путіна щодо відновлення геополітичного статусу Росії як світової наддержави, є повернення під контроль Кремля країн пострадянського

простору⁸. Реалізація цього сценарію веде до руйнації Вестфальської системи міжнародних відносин, яка базується на безумовній повазі до суверенітету й територіальної цілісності національних держав й регламентується положеннями Заключного акту НБСЄ в Гельсінкі 1975 року. Ситуація суттєво ускладнюється тим, що Росія, як правонаступник Радянського Союзу (постійний член Ради безпеки ООН) через використання «права вето» фактично блокує будь-які рішення світової спільноти щодо врегулювання конфліктів на євроатлантичному просторі.

Збройне вторгнення Росії в Україну історично обумовлене особливостями державотворчого процесу для обох народів. Якщо українська політична нація після розпаду Київської Русі й по сьогодні перебуває в процесі визвольних змагань на здобуття незалежної держави, то Москва - центр імперії в її різних геополітичних конфігураціях.

На відміну від інших європейських метрополій (Велика Британія, Франція, Іспанія та ін.), що вже на середину ХХ століття втратили свої колонії та ініціювали проект Об'єднаної Європи, Росія оголосила себе правонаступником Радянського Союзу, який у свою чергу був геополітичним наступником Російської імперії.

Зміст цивілізаційного конфлікту, який триває на пострадянському просторі, полягає не тільки у намаганні, всупереч нормам міжнародного права, встановити контроль Кремля над частиною української території. Для Російської Федерації, яка позиціонує себе як євразійська наддержава, Україна є ключовим європейським сегментом — його втрата переводить РФ до азійських держав.

Історично росіяни, як політична нація, є скоріш азіатами, аніж європейцями. Після розпаду Київської Русі, російська державність формувалась як синтез авторитарного Володимиро-

⁸ М. Гончар, А. Чубик, О. А Іщук, *Гібридна війна Кремля проти України і ЄС: енергетичний компонент*, http://gazeta.dt.ua/energy_market/gibridna-viyna-kremlya-proti-ukrayini-i-yes-energetichniy-komponent-_.htm (dost[^]p 18.10.2016)

суздальського князівства з Золотою Ордою, в той час коли більша частина території сучасної України знаходилась у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої — найбільш демократичних європейських держав доби пізнього середньовіччя. З того часу й по сьогодні Україна перебуває в епіцентрі геополітичних змагань між Заходом і Сходом⁹.

Під час Революції Гідності українська політична нація зробила свій вибір на користь європейських демократичних цінностей й продовжує його захищати у гібридній війні з Російською Федерацією.

Саме поступальний рух української держави до європейських стандартів демократії та ринкової економіки створює загрозу існуванню персоналістського державно-корпоративного режиму президента В. Путіна.

У збройному протистоянні з Російською Федерацією Україна виступає передовим форпостом Заходу (Західної християнської цивілізації). Спроба Москви насадити на українських теренах вигаданий кремлівськими політтехнологами «Русский Мир» виявилась невдалою саме з огляду на архаїчність, а тому й нежиттєздатність цієї геополітичної парадигми¹⁰.

Перебіг україно-російського протистояння — від фактично безкровної анексії Криму й до позиційного протистояння сторін («Ні війни, ні миру») у зоні конфлікту на Донбасі в рамках поетапного виконання Мінських домовленостей — ілюстрація фактично програвшої геополітичної стратегії Москви.

Україно-російський конфлікт не має збройного вирішення на користь тієї чи іншої сторони. Це пов'язано з принципово відмінними від часів II Світової та «холодної» війни чинниками

⁹ Więcej na ten temat: В. П. Горбулін О. С., Власюк, С. В. Кононенко, *Україна і Росія: дев'ятий вал чи Китайськастіна*, Видавництво НІСД, Київ 2015.

¹⁰ В. Абаринов, Г. Сидорова., „Русский мир”, бессмысленный и беспощадный. Идеология „крестового” российского похода, <http://www.svoboda.org/content/article/26855650.html#page=1> (dostęp 12.09.16)

геополітичної могутності. Спроба взяття під контроль території іншої держави веде до руйнації усталеної системи життєдіяльності національних та транснаціональних бізнес проектів. Націоналізація об'єктів приватної та корпоративної власності в анексованому Криму суперечить чинним нормам міжнародного права, українська сторона вже почала підготовку відповідних позовів до Міжнародного суду ООН в Гаазі.

Позиція офіційного Києва щодо проведення антитерористичної операції на Донбасі свідчить, що держава Україна сподівається на політико-дипломатичне врегулювання конфлікту (не знаходиться у стані повномасштабної війни з Російською Федерацією; між Москвою та Києвом існують дипломатичні відносини; Україна залишається найбільшим транзитером російських енергоносіїв до Європи, зберігаються економічні та соціокультурні зв'язки, навіть не впроваджено візовий режим перетину міждержавного кордону).

В цих реаліях збройне втручання Росії на територію України отримало назву «гібридної війни». Фахівці визначають гібридну війну, як «стадію конфліктної ескалації, на якій дипломатичні домовленості цілком можливі, а повномасштабній війні ще можна запобігти».

Під час гібридної війни протиборчі сторони діють за наступними напрямками:

- здійснюють дипломатичний тиск;
- здійснюють активну пропагандистську кампанію;
- мобілізують населення;
- ведуть пропагандистську діяльність та вибірково застосовують збройні сили¹¹.

Водночас сторони конфлікту можуть вести переговори щодо врегулювання конфлікту.

Повне виконання Мінських домовленостей сторонами конфлікту переводить гібридну війну у площину політико-дипломатичного узгодження всього комплексу проблемних

¹¹ А. І. Шевцов, Г. І. Мерніков, *Сценарії для Росії*, [w:] Центр воєнної політики та політики безпеки «Оборонний вісник» № 3/2016, с. 6-14.

питань. Кінцевою метою цього процесу повинно стати відновлення суверенітету й територіальної цілісності української держави, формування нової договірної бази відносин України та Російської Федерації. Механізмами такого переговорного процесу стали: контактна група в Мінську та обговорення ключових питань на більш високому рівні (Женевський формат, Рада Безпеки ООН).

Вище воєнно-політичне керівництво Росії визнало, що анексія Криму та окупація Донецької та Луганської областей були здійснені частинами регулярної російської армії серед яких, 18 окрема стрілецька бригада з Чечні та 291 артилерійська бригада з Інгушетії¹².

Для забезпечення фактично безкровної анексії Криму на кордоні з Україною було зосереджено майже всі боєздатні частини Західного, Південного та Центрального військових округів:

- 8 бригад (три стрілецькі, три десантно-штурмові, одна морської піхоти, одна артилерійська);

- 3 танкових полки;
- 27 батальйонних тактичних груп;
- 13 груп спеціального призначення;
- до 10 артилерійських дивізіонів¹³.

В квітні 2014 року загальна чисельність російського військового угруповання в Криму та на українському кордоні досягло 80 тис. чол., що суттєво перевищувало боєздатні частини ЗС України. Швидке зосередження російських сил в Криму та блокування ними гарнізонів ЗС України разом з розгортанням російських військ на українському кордоні стали ключовими чинниками результативності російської військової операції.

При цьому, російські експерти визнали загальний геостратегічний програш, оскільки анексія Криму та окупація частини Донбасу призвели до повного антагонізму з боку України.

¹² „Правда України”, 5 березня 2014 року.

¹³ А. І. Шевцов, Г. І. Мерніков, *Сценарії для Росії*, [w:] Центр воєнної політики та політики безпеки «Оборонний вісник» № 3/2016, с. 6-14.

На думку багатьох експертів, феномен гібридної війни не є унікальним проявом відносин між Москвою та Києвом. Такий спосіб вирішення проблемних питань у міждержавних відносинах може стати практикою воєнних дій ХХІ століття.

Перебігукраїно-російської гібридної війни дозволяє вирізнити її основні, найбільш характерні складові:

1. Інформаційна війна. Пропаганда та контрпропаганда. Використання інформаційних технологій (в ЗМІ, мережі Інтернет) та пряма агентурна робота з населенням з маніпуляції масовою свідомістю з метою формування необхідного світосприйняття.

2. Здійснення спеціальних операцій на території супротивника з метою дезорганізації системи управління, порушення соціальної інфраструктури.

3. Використання звичайного озброєння та військової техніки для взяття під контроль стратегічно-важливих територій (окремих об'єктів), як чинник досягнення стратегічних завдань у протистоянні.

4. Участь парамілітарних структур (добровольці, найманці, партизанські загони) та приватних збройних формувань.

5. Зовнішній вплив. Пряма або опосередкована участь іноземних акторів та міжнародних організацій. Перехід локального збройного конфлікту у площину тривалого геополітичного протистояння.

Відомий український військовий експерт професор Г. Перепелиця визначає гібридну війну феноменом постіндустріального, інформаційного глобалізованого світу ХХІ століття: «Саме інформація є зброєю масового ураження в цій війні, а поле бою суспільна свідомість, не лише супротивника, але й власного населення». За оцінками Г. Перепелиці головним завданням гібридної війни стає не руйнування економічного, демографічного чи воєнного потенціалу противника, а

досягнення прямого впливу на нього через маніпулювання масовою свідомістю¹⁴.

Глобальна мережа Інтернет фактично унеможливорює існування цензури в суспільно-політичному та соціокультурному вимірі національних держав. Виключення в цьому сенсі складають ісламістські режими Близького Сходу, Китай, пострадянські республіки Середньої Азії, Венесуела, Північна Корея та окремі геополітичні маргінали. Сучасна Росія впритул наблизилась до статусу держави-парія, яка протистоїть всьому цивілізованому світу.

Для сучасного глобалізованого світу вільне розповсюдження інформації, свобода слова у будь-якому форматі — один з ключових чинників системи міжнародних відносин. Демократія та ринкова економіка є підґрунтям існування та сталого розвитку сучасної людської цивілізації.

За умови реалізації всього комплексу заходів, визначених Мінськими домовленостями, офіційний Київ має повернути під свій контроль континентальну Україну. Деескалація конфлікту є необхідним підґрунтям формування стратегії оборонної, зовнішньої та безпекової політики української держави створення механізмів недопущення нової агресії з боку Росії.

Серед зовнішніх чинників у забезпечені суверенітету й територіальної цілісності української держави найбільш дієвим є вступ до Північноатлантичного альянсу. Перехід України під «парасольку безпеки» 5 статті Статуту НАТО є пересторогою збройного вторгнення іншої держави та запорукою поступального руху України до Європи.

Необхідно констатувати, що у найближчій перспективі процес інтеграції України до НАТО залишатиметься, насамперед, вектором реформування Воєнної організації держави. На сьогодні європейські партнери Сполучених Штатів по Альянсу (Німеччина, Франція, Італія, перш за все) незацікавлені у повноцінному членстві України в Альянсі.

¹⁴ Г. М. Перепелиця, *Роль міфів в російській гібридній війні за глобальне домінування у світі*. В: Матеріали Всеукр. Науково-практичної конференції «Трансатлантична безпека та роль України» 19 березня 2015 р. м. Дніпропетровськ. Дніпропетровськ 2015, с.8-11.

оскільки це суперечить геостратегічним інтересам Російської Федерації, з якою ці країни мають тісні економічні зв'язки.

За цих обставин Україна повинна максимально ефективно використовувати чинні двосторонні домовленості та міжнародні інститути у сфері безпеки та оборони поза форматом НАТО.

Необхідно констатувати, що сучасна архітектура безпеки на європейському континенті не у повній мірі відповідає завданням української держави щодо протидії агресії Росії.

Збройне вторгнення Росії на територію України порушує положення Заключного акту Гельсінкі 1975 року про непорушність кордонів у післявоєнній Європі та низку інших міжнародних та двосторонніх правових актів¹⁵ та отримало назву «гібридної війни».

В умовах гібридної війни з РФ першочерговим завданням української влади є налагодження військової та військово-технічної співпраці з країнами, що відстоюють демократичні цінності та мають потенціал протидії геополітичним проектам Кремля, поза межами відповідальності НАТО. Це стосується, насамперед, двостороннього співробітництва з США та країнами Західної Європи.

Одним з найбільш ефективних політико-дипломатичних заходів України на цьому шляху могло стати отримання статусу «Основного союзника США поза НАТО» (*MajorNon-NATOAlly, MNNA*). Японія, Ізраїль, Афганістан, Пакистан та інші американські союзники (всього — 15) на певних етапах свого геополітичного позиціонування отримали такий статус, що дало змогу реалізувати важливі для національної безпеки та оборони можливості: участь спільних оборонних ініціативах; проведення спільних досліджень військового характеру; проведення обмежених контр-терористичних заходів; поставки обмежених видів озброєння; спільна участь у космічних проектах та інше.

Для надання Україні статусу «Основного союзника США поза НАТО» конгресом США було підготовлено відповідний законопроект «Акт підтримки свободи в Україні» (*TheUkraine-*

¹⁵ Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі від 01 08 1975. В: „Офіційний вісник України”, 2005, № 4. Ст. 403.

FreedomSupportActof 2014 (S.2828)».Цей закон, зокрема, передбачає: надання Україні військової та військово-технічної допомоги, сприяє зменшенню залежності України від російського газу; передбачає надання допомоги Збройним Силам України та біженцям з окупованих територій на загальну суму 350 млн. доларів¹⁶.

Країни Вишеградської четвірки (Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина) залишаються головними лобістами євроатлантичних прагнень української держави. Приєднання до Вишеградської групи дозволить Україні залучатися до загальноєвропейських безпекових процесів поза членством у НАТО. Найбільш перспективним напрямом є співпраця в енергетичній сфері — диверсифікація джерел постачання енергоносіїв в Україну. Реверсні поставки газу з Європи суттєво знизили рівень енергетичної залежності України від Російської Федерації.

Поглиблення інтеграції країн-членів ГУАМ (регіональне об'єднання чотирьох держав: Грузії, України, Азербайджанської Республіки та Республіки Молдова) до ЄС сприятиме стабілізації регіональної геополітичної ситуації, створюватиме умови для врегулювання «заморожених конфліктів» на Південному Кавказі, у Придністров'ї та в Криму.

Війна Росії проти Грузії 2008 року, анексія Криму та окупація Донбасу, фактичне відторгнення Придністров'я від Молдови — фактори, що свідчать про відсутність реальних механізмів забезпечення національної безпеки країн пострадянського простору в інституційних межах Східного партнерства.

Невідкладним завданням державної влади та експертного співтовариства в Україні є подолання наслідків гібридної війни з РФ й створення засад нової системи забезпечення національної безпеки української держави.

¹⁶ *Що дасть українцям підписаний Обамою "Акт на підтримку свободи в Україні*, <http://tsn.ua/politika/scho-dast-ukrayincyam-pidpisaniy-obamoyu-akt-na-pidtrimku-svobodi-v-ukrayini-398767.html>; *На що підписався Обама: головні пункти закону про підтримку України*, <http://tsn.ua/politika/na-scho-pidpisavsya-obama-golovni-punkti-zakonu-pro-pidtrimku-ukrayini-398101.html> (dostep 10.10.2016)

Урок війни полягає в тому, що нападають на слабких фізично та інтелектуально, хто не хоче або не вміє самостійно боронити власну землю.

Україна і українці мають уважно вивчити власні прорахунки, що зробили країну слабкою, і це не в останню чергу спокусило «добрих сусідів» наагресію:

1) Не можна ніколи довіряти керування країною або регіоном злочинцям, навіть якщо вони вже перефарбувалися на бізнесменів чи політиків. Придушення організованої злочинності та корупції - це одночасно внесок у справу національної безпеки.

Ми бачимо на прикладі російсько-української війни, що агресор робить ставки на морально розбещені і продажні криміналізовані еліти, широко використовує традиційний криміналітет та лідерів злочинного світу для експансії.

2) Не можна покладатися на захист інших країн, навіть якщо Україні і вдасться врешті - решт вступити до НАТО. Урок війни полягає в тому, що нападають на слабких фізично та інтелектуально, хто не хоче або не вміє самостійно боронити власну землю. Психологічна налаштованість на захист країни мусить перетворитися на імператив масової свідомості.

3) До оборони країни треба широко залучати фахівців соціально-гуманітарного профілю. Гібридна війна стирає грані між військом і народом, виникає комплекс питань у сфері національної безпеки, які мусять розв'язувати соціологи, політологи, соціальні психологи як соціальні експерти, консультанти, фахівці із соціальних технологій.

Summary:

Україно-російський конфлікт як приклад «гібридної війни» в сучасному світі

У статті розглядаються основні характерні складові україно-російського збройного протистояння, аналізуються питання реформування Збройних Сил України, вступу її до НАТО та дається визначення поняттю «гібридна війна». Автор окреслює шляхи подолання українсько-російського конфлікту,

формує пріоритетні завдання української влади щодо забезпечення національної безпеки держави.

Ключові слова: збройний конфлікт, цивілізаційний конфлікт, гібридна війна, інформаційна війна, національна безпека.

Streszczenie:

Ukraińsko-rosyjski konflikt jako przykład "wojny hybrydowej" we współczesnym świecie

W artykule autor analizuje charakterystyczne cechy ukraińsko-rosyjskiego konfliktu zbrojnego, problemy reformowania Sił Zbrojnych Ukrainy, jej pragnienie wejścia do NATO i definiuje pojęcie „wojna hybrydowa”. Autor opisuje sposoby rozwiązania konfliktu ukraińsko-rosyjskiego, daje propozycje dla władz Ukrainy do zapewnienia bezpieczeństwa narodowego.

Słowa kluczowe: konflikt zbrojny, konflikt cywilizacyjny, wojna hybrydowa, wojna informacyjna, bezpieczeństwo narodowe.

Abstract:

Ukraine-Russia conflict as an example of "hybrid warfare" in today's world.

The article deals with the basic characteristic of the Ukraine-Russia armed conflict, analyzes the reform of the Armed Forces of Ukraine, its entry into NATO and given a definition of "hybrid warfare". The author outlines ways to overcome the Ukrainian-Russian conflict forms as priorities of the Ukrainian authorities to ensure national security.

Keywords: armed conflict, civilizational, conflict hybrid warfare, information warfare, national security.

Використаналітература:

1. Абаринов В., Сидорова Г., „Русский мир”, бессмысленный и беспощадный. Идеология „крестового” российского похода, <http://www.svoboda.org/content/article/26855650.html#page=1> (dostęp 12.09.16)

2. Гончар М., Чубик А., Іщук О., Гібридна війна Кремля проти України і ЄС: енергетичний компонент, http://gazeta.dt.ua/energy_market/gibridna-viyna-kremlya-proti-ukrayini-i-

yes-energetichniy-komponent-_.htm(dostep 18.10.2016)

3. Горбулін В. П., Власюк О. С, Кононенко С. В., *Україна і Росія: дев'ятий вал чи Китайська стіна*, Видавництво НІСД, Київ 2015.

4. Горбулін В. П. «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу. В: „Стратегічні пріоритети”, 2014, № 4.

5. *Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі від 01.08.1975*. В: „Офіційний вісник України”, 2005, № 4. Ст. 403.

6. *На що підписався Обама: головні пункти закону про підтримку України*, <http://tsn.ua/politika/na-scho-pidpisavsya-obama-golovni-punkti-zakonu-pro-pidtrimku-ukrayini-398101.html> (10.10.2016)

7. Перепелиця Г. М., *Роль міфів в російській гібридній війні за глобальне домінування у світі*. В: Матеріали Всеукр. Науково-практичної конференції «Трансатлантична безпека та роль України», 19 березня 2015 р. м. Дніпропетровськ. Д.: ТОВ «Інновація», 2015.

8. *Про внесення змін до деяких законів України щодо відмови України від здійснення політики поза блоковості*. Закон України, № 35-19 від 23 грудня 2014 р. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/35-19>.(dostep 23.10.2016)

9. *Про основи національної безпеки України*. Закон України, № 964-15 від 7 серпня 2015 р., <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (dostep 23.10.2016)

10. *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року “Про нову редакцію Воєнної доктрини України”*. Указ Президента України, <http://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443>, (dostep 23.10.2016)

11. *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року “Про Стратегію національної безпеки України”*. Указ Президента

України, <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>(dostep 23.10.2016)

12. *Що дасть українцям підписаний Обамою “Акт на підтримку свободи в Україні*, <http://tsn.ua/politika/scho-dast-ukrayincyam-pidpisaniy-obamoyu-akt-na-pidtrimku-svobodi-v-ukrayini-398767.html>; (10.10.2016)

SPIS TRESCI

Dr hab. Jerzy Swieca - <i>Roman Kochnowski</i>	7
Dorobek naukowy dr hab. prof, nadzw. Jerzy Swiecy IBiEO UP im. KEN w Krakowie.....	13
Bipolarne bezpieczeństwo europejskie w perspektywie nadchodzących dekad - <i>Jerzy Swieca</i>	25

Rozdział pierwszy

Konflikt rosyjsko-ukraiński. Konsekwencje geopolityczne, militarne i polityczne

Propaganda rosyjska i dezinformacja jako narzędzie manipulacji w wojnie hybrydowej przeciwko Ukrainie - <i>Olga Wasiuta, Sergiusz Wasiuta</i>	57
Wpływ sytuacji bezpieczeństwa na Ukrainie na bezpieczeństwo Unii Europejskiej w aspekcie zagrożeń hybrydowych - <i>Dariusz Pazdziur, Sebastian Smiech, Radosław Tyslewicz</i>	86
Znaczenie wojny informacyjnej w rosyjskiej geopolityce - <i>Sylwia Olczak</i>	107
Martwa Reka - praktyczna realizacja koncepcji maszyny zagłady? - <i>Rafat Kopec</i>	121
Wyzwania dla bezpieczeństwa wybranych państw UE związane z wybranymi procesami separatystycznymi na zachodniej Ukrainie - <i>Andrzej Zapalowski</i>	134
Kluczowy instrument współczesnej, rosyjskiej geostrategii, czyli wojna hybrydowa na Ukrainie - <i>Sylwia Demedziuk</i>	157
"Nowe fronty działań politycznych i wojskowych - <i>Agnieszka Kura</i>	175
Морально-правові виміри інформаційної безпеки в Україні та Європі - <i>Галина Перетятко</i>	189

Україно-російський конфлікт як приклад «гібридної війни» в сучасному світі - <i>Віталій Шевчук</i>	206
--	-----

Rozdział drugi

Islam, terroryzm, migracja a Europa

Islamizacja Polski – mit czy realne zagrożenie? – <i>Przemysław Mazur</i>	223
Imigranci wyzwaniem dla bezpieczeństwa europejskiego. Aspekt prawny i kulturowy - <i>Katarzyna Huczek</i>	243
Strefa Schengen w obliczu kryzysu migracyjnego w Europie - <i>Paulina Antoń</i>	258
Paradoks regionalizmu w kontekście bezpieczeństwa UE – <i>Agnieszka Rogozińska</i>	279
Dysfunkcyjność państwa libijskiego jako źródło zagrożeń bezpieczeństwa Unii Europejskiej w aspekcie nielegalnej imigracji i terroryzmu - <i>Małgorzata Gąsior</i>	302
Terroryzm islamski po wydarzeniach z 11 września 2001 roku - <i>Wioletta Przecherka, Sylwia Nowak</i>	329
Międzynarodowe prawo katastrof jako nowy obszar zainteresowania społeczności międzynarodowej – <i>Marta Pietras-Eichberger</i>	343
Nota o autorach.....	359